

Pozdravni nagovor predsednice DSKP, Tanje Petrič, ob 70. jubileju Društva

Spoštovani člani in članice, sodelavke in sodelavci, partnerji, podporniki in prijateljice društva. Spoštovana gospa Kim Komljanec, predstavnica Ministrstva za kulturo in častne pokroviteljice te prireditve, Ministrice za kulturo Republike Slovenije, dr. Aste Vrečko.

Vprašanje, ki mi je bilo zastavljeno, o tem, koliko prevajalcev potrebujemo za zamenjavo žarnice, je nadvse kompleksno. Torej ...

Ko sem na pobudo takratnega predsednika Štefana Vevarja kot zunanja sodelavka, še študentka, prvič stopila skozi vrata pisarne Društva slovenskih književnih prevajalcev na Tomšičevi 12, si niti v sanjah nisem predstavljala, da bom leta 2023 stala za mikrofonom in v imenu upravnega odbora in v svojem imenu izrekala dobrodošlico ob sedemdesetem jubileju društva kot predsednica. Zase rada rečem, da sem najbrž prva »karierna predsednica« Društva slovenskih književnih prevajalcev, saj sem delo na društvu spoznala v vseh njegovih pojavnih in organizacijskih oblikah.

V zadnjem letu sem imela večkrat priložnost v javnosti spregovoriti o sedmih desetletjih aktivnega in neprekinjenega društvenega delovanja, kar je tudi v evropskem merilu, še posebej pa pri prevajalskih društvih, zavidljiv staž. Združitev prevajalcev v interesno in strokovno združenje leta 1953 je pripomogla k uveljavitvi stroke in pridobitvi »sindikalističnih in cehovskih pravic«, kot je zapisal že Janko Moder. Kratki zgodovini društva sem na povabilo urednice dr. Nike Kocijančič Pokorn posvetila tudi poglavje v epohalni monografiji *Zgodovina slovenskega literarnega prevoda*, pri kateri so sodelovali številni naši člani in članice in ki jo dojemam tudi kot hommage književnemu prevajanju in književnopravajalskemu poklicu. Očitno sta čas in usoda hotela, da je knjiga izšla prav v našem jubilejnem letu.

Društvo slovenskih književnih prevajalcev je namreč ena redkih institucij, ki se ukvarja s prevodno refleksijo književnih del in književnopravajalske teme odpira širši javnosti. Kaj vse počnemo oziroma vsaj delček tega bomo poskušali predstaviti v tem slavnostnem večeru.

K vidnosti književnih prevajalcev pomembno doprinašajo tudi stanovske nagrade – in prav naša najstarejša, Sovretova nagrada, letos praznuje šestdeset let. Dejavní pa smo tudi na mednarodnem področju. Društvo je začelo na pobudo Janka Modra že leta 1975 organizirati mednarodna letna srečanja in se povezovati z jugoslovanskimi književnopravajalskimi društvi, kar pa je nekoliko zamrlo po osamosvojitvi. V zadnjih letih poskušamo vezi ponovno obuditi in zasnovati skupne projekte, zato mi je v prav posebno čast in veselje, da lahko danes med nami pozdravim predsednico Društva hrvaških književnih prevajalcev, gospo Ano Badurino, in članico upravnega odbora, gospo Ando Bukvić Pažin.

Če se še nekoliko pomudimo v mednarodnih vodah, moram omeniti tudi zelo uspešne mednarodne pravajalske seminarje slovenske književnosti, ki jih izvajamo od leta 2018 v povezavi z Javno agencijo za knjigo, leta 2021 pa smo z Občino Hrastnik ustanovili prvo pravajalsko rezidenco »Sovretov kabinet« na Dolu pri Hrastniku. V zadnjem času s finančno podporo Mestne občine Ljubljana raziskujemo ljubljansko pravajalsko dediščino in razvijamo tematsko pot »Pravajalski sprehodi po Ljubljani«. Prav sistemska podpora tako Javne agencije

za knjigo, Ministrstva za kulturo, Mestne občine Ljubljana kot tudi drugih regionalnih in lokalnih sofinancerjev društvu omogoča kontinuiran razvoj, nadgradnjo in izvajanje dejavnosti po vsej Sloveniji. Hvala vsem podpornikom, ki ste danes z nami in ki ste prepoznali vlogo in pomen našega dela.

Na ravni številnih vprašanj, kot so status jezikovnih poklicev, položaj samozaposlenih v kulturi ali vrednotenje oziroma razvrednotenje prevajalskega dela, pa se vse bolj povezujemo tudi s slovenskimi jezikovno-prevajalskimi društvi – prvič smo združili moči pred nekaj leti pri projektih »Bela knjiga o prevajanju« in »Če nisi preveden, ne obstajaš«, ki ju je vodila Barbara Pregelj in sta konzorcijsko vključevala še Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije, Lektorsko društvo Slovenije, Združenje konferenčnih tolmačev Slovenije in Društvo slovenskih filmskih in televizijskih prevajalcev. Mnogi od predstavnikov naštetih društev so prav tako danes z nami in jih prav lepo pozdravljam.

Ja, še vedno in vedno bolj je pomembno to Modrovo »sindikalistično delo«, ki ga na društvu v veliki meri z ekipo zavzetih odbornic, ki se jim iskreno zahvaljujem, prostovoljno opravljamo v obliki zagovorništva prevajalskega poklica, spremljamo in se odzivamo na kulturno-politično dogajanje, problematiko na področju samozaposlenih v kulturi, ki tvorijo velik delež našega članstva, zavzemamo pa se tudi za pravičnejše honorarje, avtorske pogodbe in za ustrezno vrednotenje književnega prevajanja kot zahtevnega področja besedne umetnosti.

Spremljamo pa tudi slovensko in evropsko zakonodajo v zvezi z avtorskimi pravicami, ob čemer je za nas neprecenljivega pomena članstvo v Evropskem svetu združenj književnih prevajalcev CEATL, v katerem smo že od vsega začetka, od devetdesetih let. In prav skupaj s CEATL-om se v zadnjem času ukvarjamo tudi z izzivi, ki jih prinaša uporaba in zloraba umetne inteligence. Književno prevajanje je namreč ustvarjalno delo in mora biti obravnavano kot narodna in mednarodna dobrina, ki jo je treba zaščititi. Praksa kopiranja podatkov za učenje sistemov generativne umetne inteligence, katere namen je izključno dobiček, pa ne predstavlja le kršitve avtorskega prava, temveč tudi nezakonito izrabljanje kulturne dediščine človeštva – človeštva, ki dvomi, se sprašuje, se emocionalno odziva na vsebine, pretehtava možnosti in izumlja nove besedne akrobacije. Uporaba umetne inteligence namreč neizogibno vodi v standardizacijo prevodov ter osiromašenje pisane besede in jezika.

Književni prevajalci namreč prevajamo besedila, ki so globoko zakoreninjena v kulturni, družbeni in zgodovinski kontekst določenega okolja. Na drugi strani pa imamo bralke in bralce, ki so prav tako ukoreninjeni v svoje, drugačne kontekste. In če se vrnem k uvodnemu vprašanju – torej, koliko prevajalcev potrebujemo za zamenjavo žarnice. Saj veste: odvisno od konteksta.